

ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

**СУВОРОВА Римма Володимирівна - слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для підрозділів слідства ХНУВС**

УДК 343.1

В статті розглядаються питання, що стосуються специфіки та особливостей дослідження злочинів в економічній сфері, а також можливості застосування контролю за вчиненням злочинів в протидію даному виду злочинів. Перераховуються форми контролю за вчиненням злочинів, які є ефективними засобами боротьби та профілактики економічних злочинів.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, контроль за вчиненням злочинів, контрольована поставка, контрольована та оперативна закупка, імітація злочину, спеціальний слідчий експеримент, імітування обстановки злочину, економічні злочини.

Характерною тенденцією для сучасної злочинності є збільшення кількості економічних злочинів, що відбувається на тлі зміни форм власності, процесу приватизації державного майна, погіршення контролю за збереженням майна підприємств і організацій. Кримінологічні дослідження сучасного стану злочинності в Україні дають підстави передбачити, що головною загрозою для суспільства становитиме саме злочинність у галузі економіки. У цій сфері злочинність найкраще організована та здійснює значний вплив на економічний розвиток держави.

Метою статті є висвітлення основних проблем нормативно-правової регламентації застосування контролю за вчиненням злочинів при розслідуванні та профілактиці злочинів в економічній сфері шляхом аналізу чинного кримінального процесуального законодав-

ства, пошук шляхів їх вирішення.

Під економічними злочинами у криміналістичному аспекті пропонується розуміти корисливі діяння, вчинені особами з використанням легальних форм господарської діяльності чи повноважень з контролю за цією діяльністю. До цієї категорії може бути віднесений ряд злочинів, склад яких хоча і сформульований у різних розділах Кримінального кодексу України, але об'єднаний у кримінальній діяльності єдиним злочинним задумом [1].

При розгляді злочинів в сфері економіки слід звернути увагу на повсякденну господарську діяльність, яка з певних обставин стає «тіньовою». Поглинання тінню значної частини більш-менш легалізованої, або, як кажуть, формальної господарської діяльності становить основну небезпеку виходу економіки з кризи. Різні підходи до вирішення цієї проблеми здатні принести корисні результати, а тому, певною мірою можуть доповнити один одного, це означає, що необхідний комплексний підхід до розв'язання цієї проблеми [2, ст. 129, 130].

Злочинність у сфері економічної діяльності за своєю специфікою відображається в результатах діяльності та рівні активності правоохоронних органів щодо протидії цьому антисуспільному явищу.

Ефективність правоохоронної діяльності передбачає застосування адекватних засобів та методів протидії, а результати повинні чітко віддзеркалювати основні тенденції щодо зміни напрямів активності злочинності у сфері економіки.

Органи досудового слідства відіграють важливу роль у протидії злочинності в державі. Проте на сьогодні досудове провадження в Україні не повністю відповідає стандартам досудового розслідування Європейського співтовариства. Саме тому особливої ваги набуває визначення оптимальних правових та організаційних засад діяльності органів досудового слідства, науково обґрунтованих шляхів їх подальшого вдосконалення і розвитку в нових економічних та політичних реаліях, створення надійних гарантій реального забезпечення незалежності слідчих шляхом впровадження в державі низки кримінально-процесуальних реформ та організаційних заходів.

Підставами для проведення попередньої (досудової) перевірки є оперативна інформація, заяви та повідомлення про економічні злочини, одержані в установленому законом порядку, які потребують додаткової перевірки для прийняття рішення згідно з кримінальним процесуальним законодавством.

Перевірки проводяться працівниками підрозділів, які здійснюють боротьбу з економічною злочинністю, шляхом одержання пояснень, витребування або вилучення необхідних документів, проведення документальних досліджень, призначення ревізій фінансово-господарської діяльності, вилучення або одержання зразків сировини, готової продукції та товарів для їх подальшого дослідження, а також шляхом вжиття комплексу оперативно-розшукових заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3].

Враховуючи вище перелічене інститут негласних слідчих (розшукових) дій, в тому числі контроль за вчиненням злочину дозволяє виявляти та розкривати найбільш складні та латентні злочини в економічній сфері, розслідування яких традиційними засобами кримінально-процесуального провадження надзвичайно складно та іноді зовсім неможливо [4, ст. 108].

Прийняття чинного Кримінального процесуального кодексу України та впровадження інституту негласних слідчих (розшукових) дій викликає чимало суперечностей серед працівників практичних підрозділів та науковців, зокрема Назаров В.В. відзначив позитивним врегулювання на рівні кримінального

процесуального закону питання повідомлення осіб щодо яких проводились негласні слідчі (розшукові) дії, це зокрема сприятиме дотриманню законності здійснення таких дій, в тому числі, які проводяться з метою розслідування злочинів у сфері економіки [5, ст. 130].

Кримінальне процесуальне законодавство України передбачає декілька форм проведення контролю за вчиненням злочину, які в свою чергу повноцінно можуть бути застосовуванні при розслідуванні та протидії економічним злочинам. Так, контрольована поставка полягає в організації і здійсненні слідчим та оперативним підрозділом контролю за переміщенням (перевезенням, пересиланням, передачею, ввезенням, вивезенням з України чи транзитним переміщенням її територією) товарів, предметів і речовин, у тому числі заборонених до обігу, з метою виявлення ознак злочину та фіксації фактичних даних про протиправні діяння осіб, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України; контрольована закупка полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, який перебуває у вільному обігу, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила; оперативна закупка полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавцем, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила; спеціальний слідчий експеримент полягає у створенні слідчим та оперативним підрозділом відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, з метою перевірки дійсних намірів певної особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереження за її поведінкою та прийняттям нею рішень щодо вчинення злочину; імітування обстановки злочину полягає в діях слідчого, уповноваженої особи, з використанням імітаційних засобів, які створюють у оточуючих уяву про вчинення реального злочину, з метою його запобігання та викриття відомої чи невідомої особи (осіб), яка планувала чи замовляла його вчинення. [6, ст. 60, 61].

АНОТАЦІЯ

В статті розглядаються питання, що стосуються специфіки та особливостей розслідування злочинів в економічній сфері, а також можливості застосування контролю за вчиненням злочину у протидії даному виду злочинів. Перелічуються форми контролю за вчиненням злочину, що є ефективними засобами боротьби і профілактики економічних злочинів.

При цьому виключне право на прийняття рішення про проведення контролю за вчиненням злочину має прокурор, який крім цього здійснює процесуальний контроль за дотриманням законодавства під час проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії.

Фактично всі процесуальні документи щодо проведення контролю за вчиненням злочину підлягають засекречуванню, що позбавляє можливості прокурора використовувати їх на первинному етапі досудового розслідування та надати суду як доказ вчинення правопорушення, в тому числі в економічній сфері, при вирішенні питання про затримання, проведення інших слідчих дій з дозволу суду (обшук, тимчасове вилучення речей тощо), що зокрема ускладнює процес розслідування злочинів та залишається проблемою сучасного Кримінального процесуального законодавства України [7, ст. 68].

Отже, враховуючи вищевказане діяльність правоохоронних органів з протидії злочинності в економічній сфері полягає не тільки в розслідування таких злочинів, а й їх профілактиці. Здійснення контролю за вчиненням злочину дозволяє ефективно виконувати вказані

завдання, однак при здійсненні такої негласної слідчої (розшукової) дії необхідно враховувати її специфіку та особливості проведення.

Література:

1. Економічна злочинність: економічна безпека [Електронний ресурс] / О.Є. Коростін // – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/ekonomika/ekonomichna_zlochinnist;
2. Кузьмін Р.Р. Про спадкоємність теоретико-методологічних засад дослідження декриміналізації економіки / Р.Р. Кузьмін // Європейські перспективи – 2011.- № 2 ч. 2. – С. 128-131;
3. Діяльність слідчих органів щодо розслідування економічних злочинів: економічна безпека [Електронний ресурс] / О.Є. Коростін // – Режим доступу: http://mobile.pidruchniki.ws/121200124/ekonomika/diyalnist_slidchih_organiv_rozsliduvannya_ekonomichnih_zlochiviv;
4. Скулиш Є.Д. Система негласних слідчих (розшукових) дій за Кримінальним процесуальним кодексом України / Є.Д. Скулиш // Науковий вісник Чернівецького університету – 2012. - № 618. – С. 108-111;
5. Назаров В.В. Новий Кримінально-процесуальний кодекс України – нові підходи / В.В. Назаров // Наше право – 2011. - № 4 ч. 2. – С. 130;
6. Погорецький М.А. Впровадження інституту негласних слідчих/ (розшукових) дій в правозастосовну практику / М.А. Погорецький // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика).- 2012. - № 2, С. 56-63);
7. Мотриниць Є. Проблемні питання застосування КПК України / Є.Мотриниць // Вісник прокуратури - 2013. - № 3. – С. 67-74.